

המוסד לביטוח לאומי

דוחות כספיים ליום 31 בדצמבר 2020

תוכן העניינים

עמוד

חלק א' - דוח מנהלה, תאור פעילות המוסד לביטוח לאומי

3	תאור כללי
3	סביבה עסקית
4	תוצאות הפעילות
14	המצב הכספי
20	אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח
22	פעילות עבור אחרים

חלק ב' - דוחות כספיים מבוקרים

39	דוח רואה החשבון המבקר
40	דוחות על המצב הכספי
42	דוחות על הביצוע הכספי
43	דוחות על השינויים בגרעון בהון
44	דוחות על תזרימי המזומנים
46	באורים לדוחות הכספיים
93	חלק ג' - דין וחשבון של אקטואר הביטוח הלאומי

דוח מינהלה
תאור פעילות המוסד לביטוח לאומי
לתקופה ינואר - דצמבר 2020

תיאור פעילות המוסד לביטוח לאומי לתקופה ינואר - דצמבר 2020

דוח מנהלה

דוח המנהלה ליום 31 בדצמבר 2020, סוקר את השינויים העיקריים בפעילות המוסד לביטוח לאומי (להלן - "הביטוח הלאומי") בחודשים ינואר - דצמבר 2020. דוח המנהלה הינו חלק בלתי נפרד מהדוח הכספי על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח כמקשה אחת.

א. תיאור כללי

הביטוח הלאומי הוא תאגיד כשיר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית. הביטוח הלאומי הוקם בשנת 1954 ומעניק מאז הטבות וביטוח סוציאלי לתושבי מדינת ישראל על פי "חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה - 1995" (להלן - החוק).

בחוק הביטוח הלאומי מעוגנות תכניות לביטוח אזרח ותיק ושארים, אימהות, ילדים, נפגעי עבודה, נכות כללית, סיעוד, אבטלה, פשיטת רגל ופרוק תאגיד. לבד מגמלאות בכסף מעניק הביטוח הלאומי שירותי שיקום והכשרה מקצועית לנכים, לאלמנות ולנפגעי איבה, שרותי סיעוד ושירותי ייעוץ לקשישים.

הביטוח הלאומי מופקד גם על ביצוע חוקים נוספים והסכמים בתחום הביטוח הסוציאלי, אחד המשמעותיים בהם הוא חוק הבטחת הכנסה שנועד להגן על כל משפחה בישראל מפני אובדן הכנסה ולהבטיח קיום בסיסי לאוכלוסיות נזקקות. כמו כן במקרים בהם בחרה המדינה לתגמל אוכלוסיות מסוימות למרות שלא צברו זכויות ביטוחיות, הביטוח הלאומי הינו צינור להעברת כסף זה - תשלום קצבה לא ביטוחית (קצבה הממומנת על ידי הממשלה).

ב-1 בינואר 1995 נכנס לתוקף חוק ביטוח בריאות ממלכתי (להלן - "חוק הבריאות"). על פי סעיף 15 לחוק הבריאות גובה הביטוח הלאומי מהמבוטחים דמי ביטוח בריאות בדרך שבה הוא גובה דמי ביטוח לאומי מהעובדים השכירים והלא שכירים, ואילו ממקבלי הגמלאות גובה הביטוח הלאומי את דמי ביטוח הבריאות ישירות מהקצבה. כמו כן, על פי סעיף 13(א)(5) לחוק הבריאות מימון עלות סל הבריאות לקופות החולים מושלם מתקציב המדינה, כפי שנקבע מידי שנה בחוק התקציב השנתי. ההקצבה כאמור מועברת על ידי משרד הבריאות לביטוח לאומי. הביטוח הלאומי מחלק את כספי דמי ביטוח הבריאות שגבה יחד עם כספי השלמת הסל לקופות החולים על פי נוסחת הקפיטציה שנקבעה בחוק הבריאות.

ב. סביבה עסקית

הביטוח הלאומי כפוף להוראות חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה - 1995, והתקנות שהותקנו על פיו.

בסוף שנת 2019 התפרץ נגיף הקורונה (COVID-19) בסין והחל להתפשט למדינות נוספות רבות בעולם, כולל ישראל. ביום 11 במרץ 2020 ארגון הבריאות העולמי הכריז על התפרצות נגיף הקורונה כמגיפה עולמית. מתחילת שנת 2020 התקבלו החלטות על ידי ממשלת ישראל לאופן ההתמודדות עם התפרצות נגיף הקורונה. חלק נכבד מאלו, בעיקר ההקלות בתנאי תשלומי דמי אבטלה ומענקים למיניהם, בוצעו על ידי הביטוח הלאומי והן מפורטות בדוח הכספי. עם הדעיכה המשמעותית של התפרצות נגיף הקורונה, בעקבות הסגרים והחיסונים שבוצעו על ידי ממשלת ישראל, קיימות השלכות כספיות הולכות ופוחתות, שגלשו לשנת הכספים 2021.

הביטוח הלאומי היה מעורב ושותף בהצעות החקיקה בתחומים הרלוונטיים למענקי אבטלה והתמודדות עם הביטחון הסוציאלי של אזרחי המדינה כאשר מימון בחלקן על חשבון הביטוח הלאומי ובחלקן על חשבון האוצר.

ג. תוצאות הפעילות

תמצית דוחות על הביצוע הכספי (במיליוני ש"ח):

2018	2019	2020	הביצוע הכספי
			מחזור הפעילות
			הכנסות מעסקאות שאינן חליפין:
49,712	52,635	51,202	הכנסות מדמי ביטוח
31,311	33,255	32,313	הכנסות מהעברות
81,023	85,890	83,515	הכנסות מעסקאות חליפין:
3,477	34,127	573	הכנסות מימון
884	717	875	הכנסות אחרות
4,361	34,844	1,448	פעילות עבור אחרים:
24,260	25,464	25,279	תקבולים מדמי ביטוח בריאות
22,581	27,083	29,422	תקבולים עבור השלמת סל בריאות
10,500	10,138	11,372	תקבולים עבור גמלאות במימון אוצר המדינה ומשרד הביטחון
-	-	18,609	תקבולים עבור הקלות באבטלה ומענקי קורונה
57,341	62,685	84,682	סך מחזור הפעילות
(57,341)	(62,685)	(84,682)	בניכוי סכומים שהתקבלו עבור אחרים
85,384	120,734	84,963	סך הכל הכנסות הביטוח הלאומי
			הוצאות
76,307	83,947	101,205	גמלאות ותשלומים אחרים (כולל תמיכות)
16,735	164,410	58,654	גידול בקרנות הביטוח
1,165	1,277	1,408	שכר ואחרות
94,207	249,634	161,267	סך הכל הוצאות
(8,823)	(128,900)	(76,304)	גרעון נטו לשנה

הכנסות מדמי ביטוח:

הכנסות הביטוח הלאומי מדמי ביטוח ממעסיקים ומלא שכירים (כולל שיפוי האוצר) בשנת 2020 הסתכמו ב- 51,202 מיליוני ש"ח לעומת 52,635 מיליוני ש"ח בשנת 2019. סך הכל קיטון נטו של 2.7%.

דמי ביטוח ממעסיקים:

שיעור הקיטון בהכנסות דמי הביטוח ממעסיקים עמד על 2.7%, בין שנת 2019 לשנת 2020. השינוי נבע מקיטון בנפח השכר החייב בדמי ביטוח של המועסקים המורכב בשל האטה במשק, פיטורין והוצאה לחל"ת בהיקפים נרחבים, בעקבות התפרצות נגיף הקורונה והטיפול בו.

דמי ביטוח מלא שכירים:

הקיטון בהכנסות מלא שכירים בשיעור של 2.5% בשנת 2020 לעומת שנת 2019, נבע מקיטון בנפח השכר החייב בדמי ביטוח של העצמאיים בשל האטה במשק בעקבות התפרצות נגיף הקורונה והטיפול בו.

הרכב הכנסות מדמי ביטוח (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2019	2020	הכנסות מדמי ביטוח
			דמי ביטוח מעסיקים
(2.4)	44,811	43,716	הכנסות דמי ביטוח ממעסיקים
(2.3)	3,150	3,078	שיפוי אוצר
(2.4)	47,961	46,794	
	(196)	(338)	הוצאות הפרשה לחובות מסופקים
(2.7)	47,765	46,456	סה"כ דמי ביטוח מעסיקים
			דמי ביטוח לא שכירים
(1.9)	4,618	4,530	הכנסות דמי ביטוח מלא שכירים
(3.2)	248	240	שיפוי אוצר
(2.0)	4,866	4,770	
	4	(24)	הוצאות הפרשה לחובות מסופקים
(2.5)	4,870	4,746	סה"כ דמי ביטוח מלא שכירים
(2.7)	52,635	51,202	סה"כ הכנסות מדמי ביטוח

התפלגות הכנסות דמי ביטוח לענפי הביטוח השונים (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2019	2020	ענפי הביטוח השונים
			דמי ביטוח מעסיקים
(2.7)	19,153	18,633	אזרח ותיק ושארים
(3.3)	8,204	7,937	ילדים
(2.6)	7,015	6,836	נכות כללית
(2.6)	6,274	6,112	נפגעי עבודה
(2.5)	4,212	4,105	אימהות

שינוי ב %	2019	2020	ענפי הביטוח השונים
			דמי ביטוח מעסיקים
(2.7)	1,184	1,152	אבטלה
(2.3)	1,012	989	סיעוד
(1.8)	449	441	נפגעי תאונות
(4.4)	248	237	פשיטת רגל
-	14	14	הענקות מטעמי צדק
(2.7)	47,765	46,456	סך הכל
			דמי ביטוח מלא שכירים
(2.8)	2,273	2,210	אזרח ותיק ושארים
(2.7)	1,027	999	ילדים
(2.9)	785	762	נכות כללית
(1.4)	364	359	אימהות
(0.3)	290	289	נפגעי עבודה
(2.3)	86	84	סיעוד
(4.5)	44	42	נפגעי תאונות
-	1	1	הענקות מטעמי צדק
(2.5)	4,870	4,746	סך הכל

הכנסות מהעברות - הכנסות מהשתתפות תקציב המדינה מכוח סעיף 32 לחוק:

ההכנסות מתקציב המדינה הסתכמו בשנת 2020 ב- 32,313 מיליוני ש"ח לעומת 33,255 מיליוני ש"ח בשנת 2019, קיטון של כ- 2.8%. הקיטון נובע הן מהורדת שיעור ההקצבה המשוקלל מ- 56.06% בשנת 2019 ל- 55.76% בשנת 2020 (שיעור ההקצבה האחיד בשנת 2020 - 55.74% ובשנת 2019 - 55.96%) והן מקיטון בהיקף תקבולי דמי הביטוח הלאומי בשיעור של כ- 2.4% המהווים בסיס להכנסה זו. בנוגע לאופן חישוב הקצבת אוצר לפי סעיף 32 לחוק, ראה פירוט בביאור 2טו(2) ו-8 לדוחות הכספיים.

התפלגות הכנסות מהעברות לענפי הביטוח השונים (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2019	2020	ענף
(2.7)	11,782	11,460	אזרח ותיק ושארים
(2.9)	7,133	6,927	אימהות
(2.9)	4,426	4,297	נכות כללית
(2.9)	3,536	3,433	ילדים
(2.8)	2,396	2,329	אבטלה
(3.0)	1,336	1,296	נכות מעבודה
(2.7)	947	921	סיעוד
(2.9)	890	864	תאונות
(2.9)	799	776	פשיטת רגל
-	10	10	הענקות מטעמי צדק

ענף	2020	2019	שינוי ב %
סך הכל	32,313	33,255	(2.8)

הכנסות מימון:

להלן הרכב הכנסות המימון (במיליוני ש"ח):

הכנסות מימון	2020	2019
ריבית על השקעות אג"ח	7,910	8,193
הפרשי הצמדה על השקעות אג"ח (1)	(1,175)	660
שיערוך / (שחיקת) אג"ח לפי שווי הוגן (2)	(6,217)	25,241
ריבית ואחרים	55	33
סך הכל הכנסות מימון	573	34,127

(1) בשנת 2020 נרשמה ירידה במדד המחירים לצרכן הידוע בשיעור של 0.6%, לעומת עליה של 0.3% בשנת 2019. שינוי זה גרם לגידול בהוצאות הביטוח הלאומי בגין הפרשי הצמדה על השקעותיו באיגרות חוב.

(2) התאמת איגרות החוב לשווי הוגן כתוצאה מהשפעת התאמה לשווי הוגן בהתבסס על וקטור ריביות Zero Coupon בין השנים כמפורט להלן.

שווי הוגן והשימוש בווקטור ריביות:

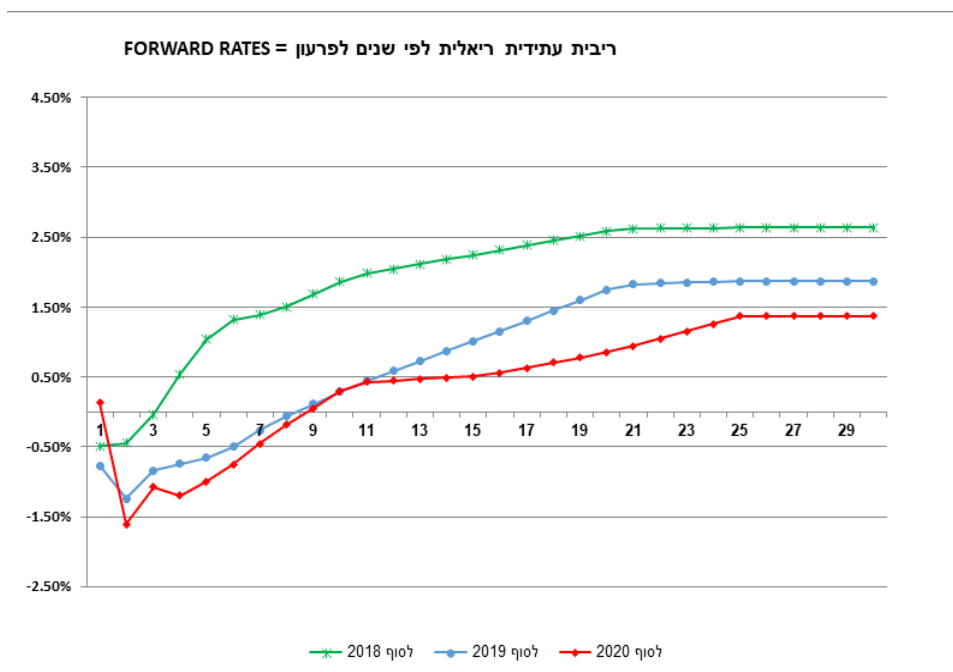
המודל אשר יושם לצורך הערכת השווי ההוגן של איגרות החוב הינו מודל היוון תזרימי המזמנים בהתחשב בווקטור ריביות.

וקטור הריביות שהביטוח הלאומי משתמש בו מבוסס על חישוב המתקבל מידי שנה מחברת "מרווח הוגן". גוף זה מחשב את עקום הריבית לצורך חישובי השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות הבלתי סחירים הכוללים את השקעות הביטוח הלאומי באגרות החוב של ממשלת ישראל, את ההתחייבויות בגין קרנות הביטוח ואת ההתחייבויות בגין זכויות עובדים בגין פנסיה תקציבית.

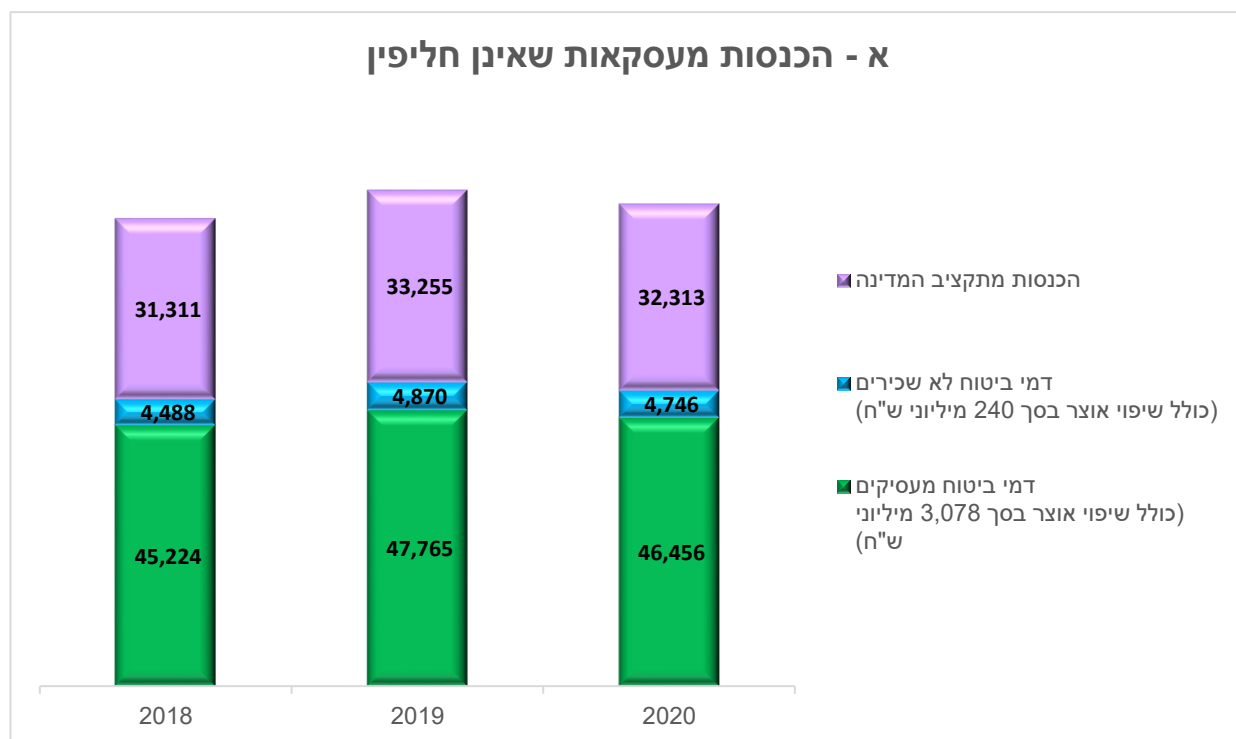
וקטור הריביות בשנת 2020 השפיע על **שחיקת** איגרות החוב בסכום של כ- 6.2 מיליארד ש"ח לעומת השפעת **שיערוך** איגרות החוב של וקטור 2019 בסכום של כ-25.2 מיליארד ש"ח. הפרש זה נגרם כתוצאה מירידה בתחזית של ריביות העקום לאורך השנים.

השינוי בווקטור הריביות בין שנת 2019 לבין שנת 2020 הביא לגידול בקרנות הביטוח של כ- 28 מיליארד ש"ח. ראה פרוט בהמשך סעיף זה. ובגידול ההפרשה לזכויות עובדים בסך של כ- 0.3 מיליארד ש"ח.

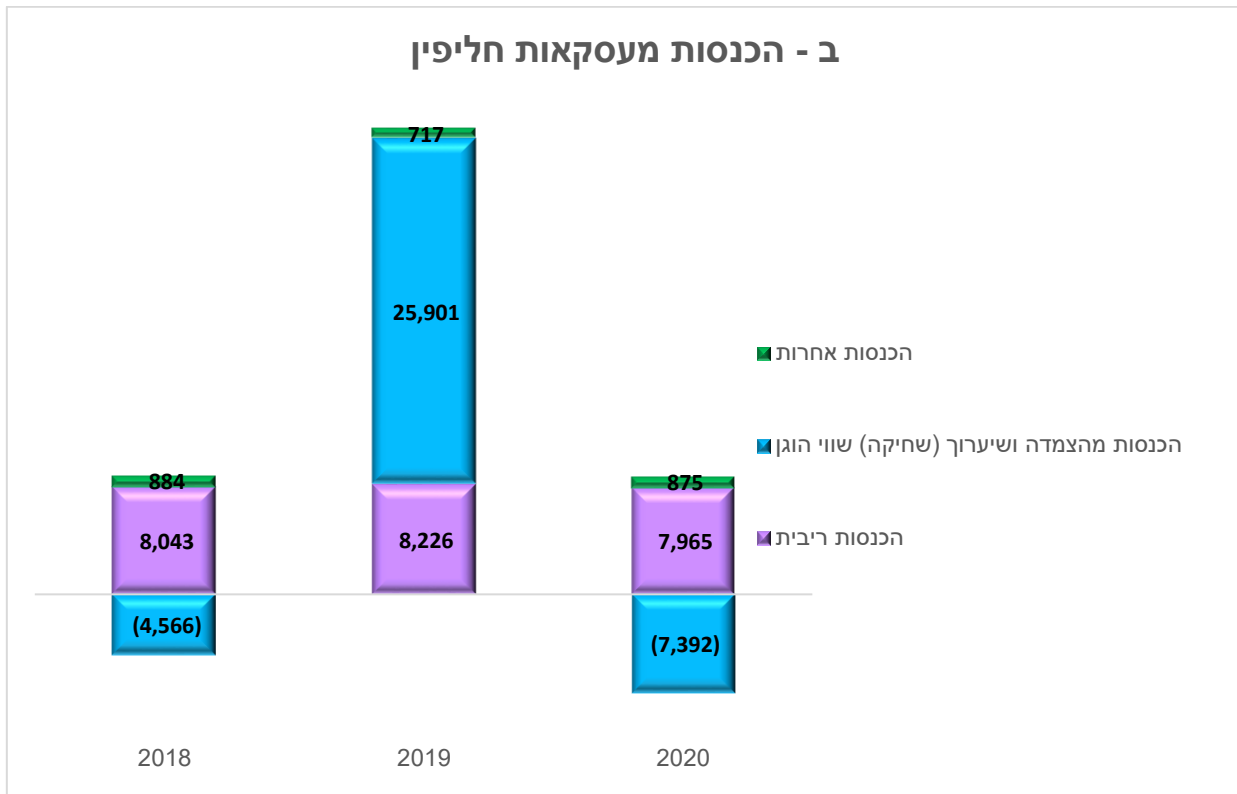
להלן גרף אשר מצביע על התנהגות עקום הריבית לשנים 2017-2020:

תרשים א' - הכנסות מעסקאות שאינן חליפין (במיליוני ש"ח)

תרשים ב' - הכנסות מעסקאות חליפין (במיליוני ש"ח)

פעילות עבור אחרים:

על מנת לשקף גם את הפעילות שמבצע הביטוח הלאומי עבור אחרים (ראה גם ביאור 2'ד' לדוחות הכספיים), החל משנת 2018 ניתן ביטוי לתקבולים שגובה הביטוח הלאומי בעבור אחרים, פעילות זו מפורטת בפרק ו' לדוח זה.

גמלאות ותשלומים אחרים:

הוצאות גמלאות כוללות תשלומים על פי החוק בלבד ואינן כוללות גמלאות הממומנות על ידי משרדי ממשלה, בעיקר משרד האוצר ומשרד הביטחון, על פי סעיף 9 לחוק ועל פי חוקים והסכמים אחרים. תשלומים אחרים מתייחסים בעיקר לתשלומים בעין ותשלומים אחרים על פי חוק הכוללים: סיעוד, שיקום, סיוע משפטי, דמי קבורה, ריפוי לנפגעי עבודה וכדומה. הוצאות גמלאות בשנת 2020 הסתכמו ב-101,205 מיליוני ש"ח לעומת 83,947 מיליוני ש"ח בשנת 2019. עלייה של 21%.

השינוי בהוצאות הגמלאות נבע בעיקר מהסיבות הבאות:

(1) גידול במספר מקבלי הגמלאות בשנת 2020 לעומת שנת 2019.

- בענף אבטלה, בעקבות התפרצות נגיף הקורונה והוצאתם לחופשה ללא תשלום של מאות אלפי עובדים, חלה עליה משמעותית בתביעות האבטלה בהתאם לחוק גמלת אבטלה. בנוסף לכך, במסגרת תיקוני חקיקה ניתנו הקלות משמעותיות בנושא האבטלה מעבר לחוק על חשבון משרד האוצר.
- בענף סיעוד, במהלך השנה גדל אחוז התביעות המאושרות, בין היתר עקב שינויים במבחני הערכת התלות ובאופן ביצועם, כגון: הרחבת ההגדרה לסכנת נפילות (לפי הגדרה של משרד הבריאות), מעבר להערכת תלות על בסיס מסמכים רפואיים וצמצום החלטות המבוססות על ביקור בבתי התובעים.

(2) השפעת שינויי חקיקה על גמלאות הביטוח הלאומי:

- בענף הסיעוד, נכנסה בנובמבר 2018 לתוקף הרפורמה בביטוח סיעוד, עיקריה: מעבר מ- 3 רמות גמלה ל- 6 רמות גמלה, הרחבת השימוש בגמלה בכסף ועיגון רמות הגמלה לפי טווח הניקוד בהערכת תלות. מספר יחידות השירות ברמות 3-6 תוגדלנה בשלוש פעימות. בינואר 2020 בוצעה הפעימה השנייה (מתוך שלוש) להגדלת מספר יחידות השרות וכן הורחב השימוש בגמלה בכסף, בין השאר בשל העדר שירותים זמינים בתקופת הקורונה.
 - גמלת נכות כללית - בשנת 2020 צפויה הייתה להתבצע פעימה נוספת על חשבון הגדלת קצבאות הנכות, אך עקב מצב החירום שנגרם בשל התפשטות נגיף הקורונה, חל עיכוב בגיבוש המלצות צוות ממשלתי, שהוקם להגיש את עמדותיו בנושא. במטרה לשפר את רמת חייהם של אנשים עם מוגבלות פורסם תיקון לחוק הביטוח הלאומי ונקבע מענק חד פעמי חלף הגדלת קצבאות הנכות לשנת 2020. בתיקון נקבע שיפוי מוגבל בסכום על חשבון אוצר המדינה.
 - פשיטות רגל ופירוק תאגידים - בספטמבר 2019 נכנס לתוקף חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי (התשע"ח- 2018), אשר ערך שינויים בדיני חדלות הפירעון הקיימים. בהתאם לכך הביטוח הלאומי ערך שינויים והתאמות בתנאי הזכאות, באופן הגשת התביעה ובתשלום הגמלה, הדבר קיבל ביטוי בהוראת שעה שיצאה בנושא.
- החל מיום 15.9.19 ואילך עובד שכיר שנגד מעסיקו ניתן צו לפתיחת הליכים יגיש את התביעה ישירות לביטוח הלאומי. לפני כן הגשת התביעה הייתה מתבצעת לאחר שניתן צו פירוק והייתה מוגשת לבעל התפקיד, שמונה בהליך על ידי בית המשפט והוא נדרש להכינה ולהגישה לביטוח הלאומי. התפרצות נגיף הקורונה צפויה להגדיל את מספר פשיטות הרגל והתביעות לתשלום גמלה זו.

פרוט הוצאות הגמלאות לפי ענפים (במיליוני ש"ח):

גמלאות	2020	2019	שינוי ב %
אזרח ותיק ושארים	32,631	31,299	4.3
נכות כללית	17,889	16,967	5.4
אימהות	7,979	8,050	(0.9)
סיעוד	11,278	8,591	31.3
ילדים	8,154	8,813	(7.5)
נפגעי עבודה	6,394	5,766	10.9
אבטלה	16,014	3,872	313.6
פשיטת רגל	813	525	54.9
נפגעי תאונות	36	43	(16.3)
הענקות מטעמי צדק	17	21	(19.0)
סך הכל	101,205	83,947	20.6

שינוי בקרנות הביטוח:

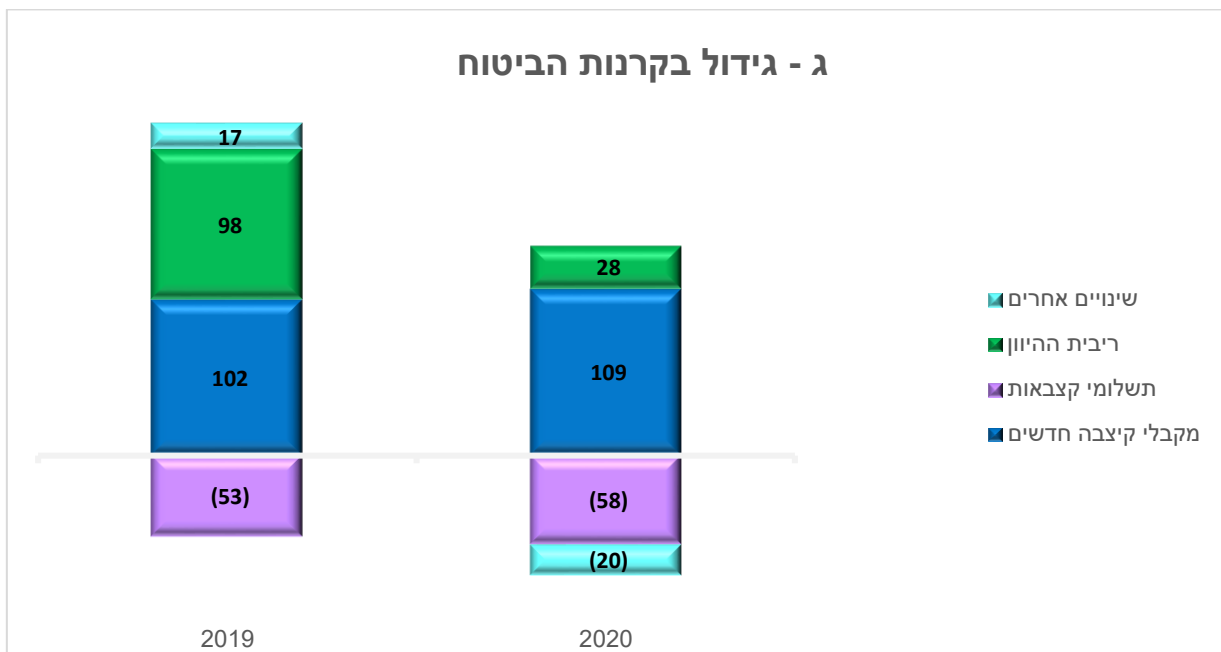
להלן פרוט עדכון קרנות הביטוח לפי ענפים (במיליוני ש"ח):

קרנות ביטוח	2020	2019
אזרח ותיק ושארים	35,673	77,614

2019	2020	קרנות ביטוח
60,082	(7,182)	נכות כללית
11,776	8,503	נפגעי עבודה
14,938	21,660	סיעוד
164,410	58,654	סך הכל

הסיבות העיקריות שגרמו לגידול בקרנות הביטוח הינן:

- מקבלי קצבה חדשים פחות תשלומי קצבאות בשנה שחלפה - גידול של כ- 109 מיליארדי ש"ח בגין מקבלי קצבה חדשים מצד אחד, וקיטון של כ- 58 מיליארדי ש"ח בגין תשלומי קצבאות בשנת 2020. סך הכל גידול נטו של כ- 51 מיליארדי ש"ח.
 - ריבית ההיוון - שיעורי הריבית בהם נעשה שימוש בחישוב הערך הנוכחי של ההתחייבויות הינם וקטור ריבית של אגרות תלוש אפס (Zero Coupon) שסופק מדי שנה על ידי חברת "מרווח הגון" בע"מ. השינוי בווקטור הריביות בין שנת 2020 לבין שנת 2019 הביא לגידול בקרנות הביטוח של כ- 28 מיליארד ש"ח.
 - שינויים אחרים - בענף סיעוד, הכנסת מקדם החמרה לתחשיב האקטוארי הביא לגידול של כ- 7 מיליארד ש"ח. מאידך, בענף נכות כללית, עדכון לוחות הגריעה בתחשיב האקטוארי הביא לקיטון של כ- 17 מיליארד ש"ח, ושינויים דמוגרפיים ואחרים בכלל הענפים הביאו לקיטון של כ- 10 מיליארד ש"ח נוספים.
- תרשים ג' - גידול בקרנות הביטוח (במיליארדי ש"ח)**

שכר עבודה והוצאות כלליות:

הוצאות שכר עבודה והוצאות כלליות מוצגות בניכוי חלקם היחסי של האוצר וקופות החולים, הנובע מביצוע חוקים שונים בדבר מתן גמלאות ומביצוע חוק בריאות ממלכתי, התשנ"ד - 1994.

הוצאות שכר עבודה ונלוות כוללות הוצאות בגין שכר שוטף ועדכון הפרשה לזכויות עובדים בגין פרישה מוצגות בניכוי השתתפות גורמי חוץ.

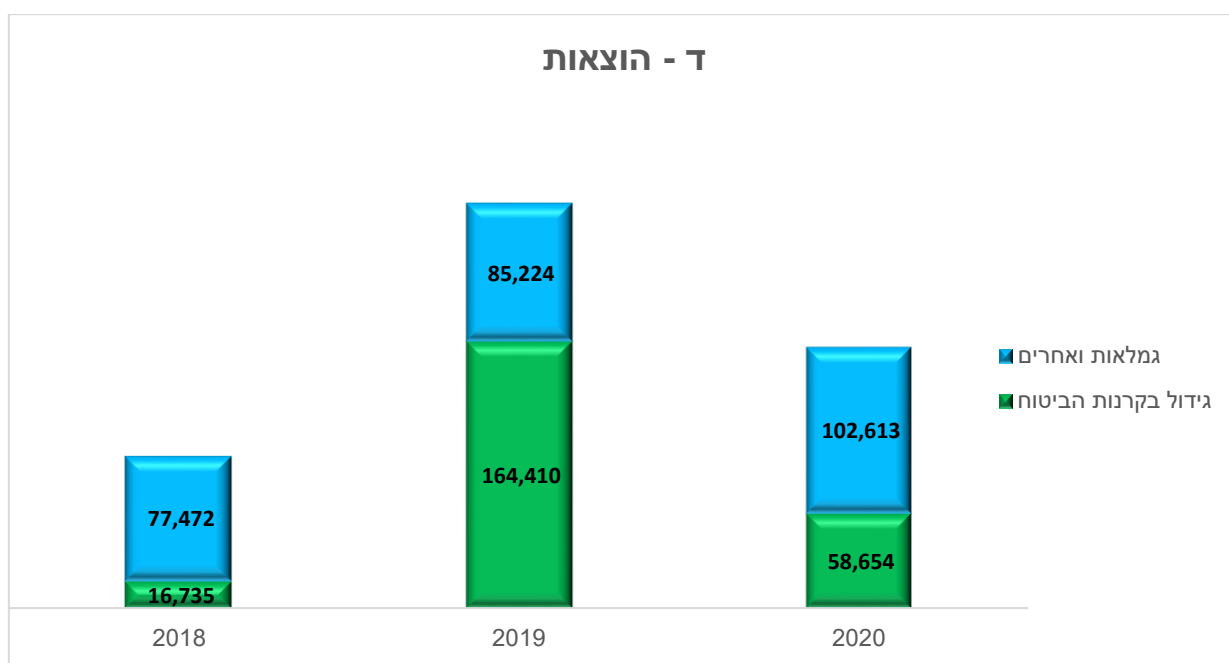
פרוט שכר עבודה ונלוות (במיליוני ש"ח):

2018	2019	2020	שכר עבודה ונלוות
1,145	1,224	1,313	שכר ונלוות
(331)	(8)	(188)	עדכון הפרשה לזכויות עובדים בגין פרישה

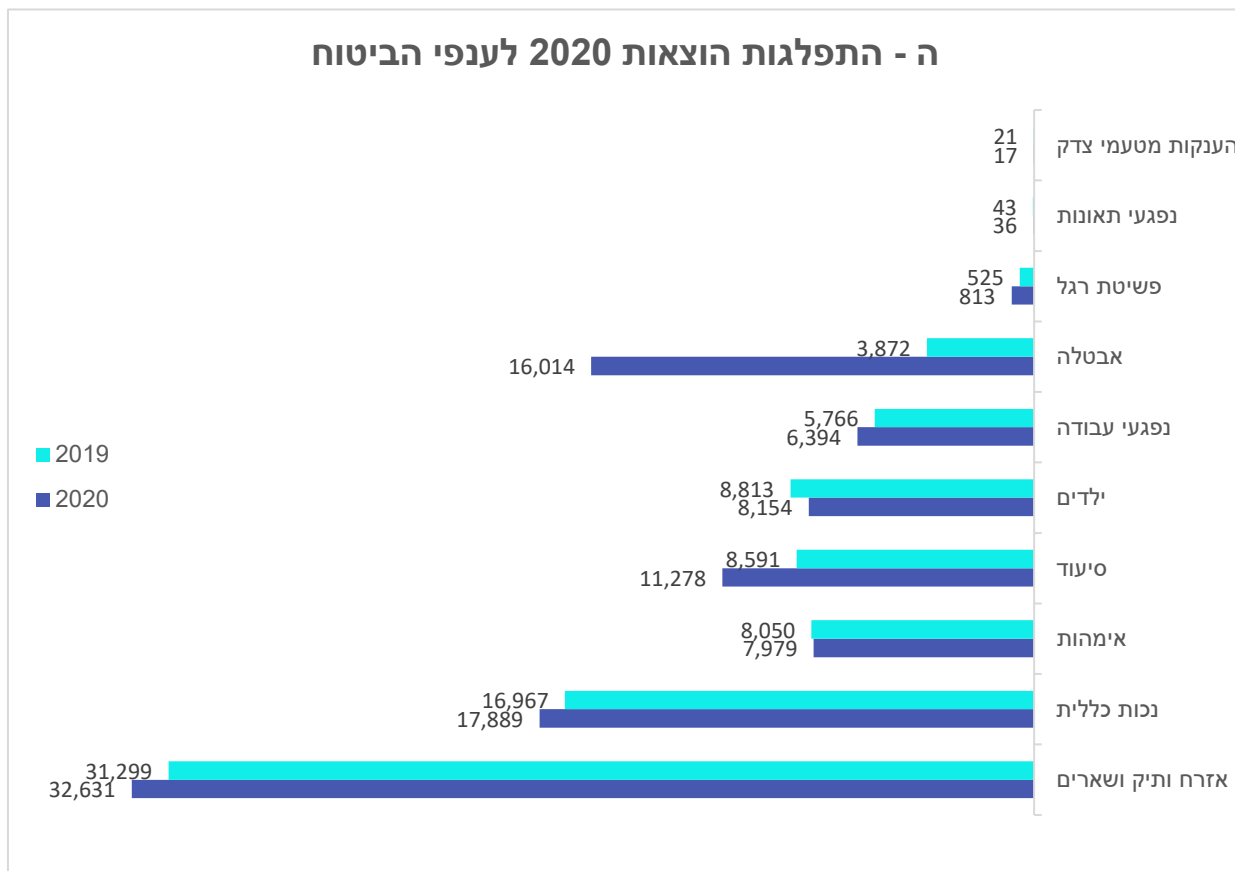
814	1,216	1,125	
(233)	(360)	(299)	בניכוי – השתתפות גורמי חוץ
581	856	826	סך הכל שכר ונלוות

הנהלה וכלליות:

הוצאות הנהלה וכלליות הסתכמו ב- 582 מיליוני ש"ח בשנת 2020 (הוצאות בסך של 793 מיליוני ש"ח בניכוי 211 מיליוני ש"ח השתתפות גורמי חוץ). בשנת 2019 סך ההוצאה הסתכמה בכ-421 מיליוני ש"ח (הוצאות בסך של 598 מיליוני ש"ח בניכוי 177 מיליוני ש"ח השתתפות גורמי חוץ).
תרשים ד' - הוצאות (במיליוני ש"ח)

תרשים ה' - התפלגות הוצאות 2020 בין ענפי הביטוח (במיליוני ש"ח)

ד. המצב הכספי

תמצית דוחות על המצב הכספי (במיליוני ש"ח):

2019	2020	תמצית דוחות על המצב הכספי
		נכסים שוטפים:
5,779	6,205	חייבים בגין עסקאות שאינן חליפין - דמי ביטוח
21,888	21,574	חלות שוטפת - איגרות חוב של ממשלת ישראל
1,303	1,682	חובות הציבור
766	3,109	נכסים שוטפים אחרים
29,736	32,570	
		נכסים שאינם שוטפים:
281,560	261,994	איגרות חוב של ממשלת ישראל
1,247	1,487	ממשלת ישראל
1,846	1,900	נכסים אחרים
284,653	265,381	
314,389	297,951	סך הכל נכסים
5,875	6,926	התחייבויות שוטפות
		התחייבויות שאינן שוטפות:
7,141	7,445	התחייבויות בגין זכויות עובדים
887,022	945,676	קרנות הביטוח
319	406	התחייבויות אחרות
894,482	953,527	
(585,968)	(662,502)	גרעון בהון
314,389	297,951	סך הכל התחייבויות וגרעון בהון

סך המאזן ליום 31.12.2020 מסתכם ב- 297,951 מיליוני ש"ח לעומת 314,389 מיליוני ש"ח ליום 31.12.2019.

הנכסים השוטפים ליום 31.12.2020 הסתכמו ב- 32,570 מיליוני ש"ח ומהווים כ- 10.9% מסך המאזן. הנכסים השוטפים ליום 31.12.2019 הסתכמו ב- 29,736 מיליוני ש"ח והיוו כ- 9.5% מסך המאזן באותו מועד.

ההתחייבויות השוטפות ליום 31.12.2020 הסתכמו ב- 6,926 מיליוני ש"ח ומהוות כ- 2.3% מסך המאזן, לעומת ההתחייבויות השוטפות ליום 31.12.2019 אשר הסתכמו ב- 5,875 מיליוני ש"ח והיוו כ-1.9% מסך המאזן באותו מועד.

ליום 31.12.2020 לביטוח הלאומי הון חוזר חיובי בסך 25,644 מיליוני ש"ח לעומת 23,861 מיליוני ש"ח ב- 31.12.2019. היחס השוטף של הביטוח הלאומי ליום 31.12.2020 הוא 4.7 לעומת 5.1 ליום

31.12.2019.

נכסים שאינם שוטפים ליום 31.12.2020 הסתכמו ב- 265,381 מיליוני ש"ח ומהווים כ- 89% מסך המאזן, לעומת נכסים שאינם שוטפים ליום 31.12.2019 אשר הסתכמו ב- 284,653 מיליוני ש"ח והיוו כ- 91% מסך המאזן באותו מועד. נכסים שאינם שוטפים כוללים בעיקר את יתרת השקעות הביטוח הלאומי באיגרות חוב של ממשלת ישראל, כאשר מדיניות הביטוח הלאומי הינה להשקיע את יתרות הכספים באיגרות חוב מסדרות מיוחדות, המונפקות עבורו על ידי ממשלת ישראל (ראה גם באור 9 לדוחות הכספיים).

התחייבויות שאינן שוטפות ליום 31.12.2020 הסתכמו ב- 953,527 מיליוני ש"ח ומהוות כ- 320% מסך המאזן, לעומת התחייבויות שאינן שוטפות ליום 31.12.2019 אשר הסתכמו ב- 894,482 מיליוני ש"ח והיוו כ- 285% מסך המאזן באותו מועד. עיקר הגידול בהתחייבויות שאינן שוטפות נובע מהגידול בקרנות הביטוח, בעיקר כתוצאה מהוספת מקבלי קצבה חדשים בפרט בענף סיעוד, הקיטון בריבית ההיוון, והכנסת מקדם החמרה לתחשיב האקטוארי בענף סיעוד.

הגרעון בהון ליום 31.12.2020 הסתכם ב- 662,502 מיליוני ש"ח לעומת 585,968 מיליוני ש"ח ביום 31.12.2019. השינוי בגרעון בהון נובע בעיקר מתוספת בגרעון נטו השנה שהסתכם ב- 76,304 מיליוני ש"ח.

חייבים בגין עסקאות שאינן חליפין, דמי ביטוח:

יתרת החייבים אינה כוללת חובות דמי ביטוח לאומי ממעסיקים לא פעילים בסך של 4.7 מיליארד ש"ח אשר הופרשו במלואם לחובות מסופקים (יתרה שנה קודמת - 4.5 מיליארד ש"ח). חובות אלו הינם חובות שנצברו במשך שנים וסיכויי הגבייה בגינם הינם קלושים.
חובות הציבור:

חייבים בגין פיצוי מצד שלישי - חובות הציבור כוללים חייבים בגין פיצוי מצד שלישי בסך של 994 מיליוני ש"ח ליום 31 לדצמבר 2020 ו- 809 מיליוני ש"ח ליום 31 לדצמבר 2019. בהתאם לסעיף 328 לחוק, במקרה בו שילם הביטוח הלאומי למבוטח גמלה, בעילה המהווה עילה גם לחייב צד שלישי לשלם פיצויים לאותו זכאי, רשאי הביטוח הלאומי לתבוע מאותו צד שלישי פיצוי על הגמלה ששילם ושהוא עתיד לשלם.

השקעה באיגרות חוב של ממשלת ישראל:

הביטוח הלאומי משקיע את יתרות הכספים באיגרות חוב מסדרות מיוחדות המונפקות עבורו על ידי ממשלת ישראל. האיגרות המונפקות הן משני סוגים בתנאים המופרטים להלן. ההשקעה בתקופת הדוח מתחלקת באופן שווה בין שני הסוגים.

- איגרות חוב מסוג "עיבל": איגרת ל- 20 שנה הנושאת ריבית צמודה למדד המחירים לצרכן בשיעור שנתי של 5.5%, המשולמת אחת לשישה חודשים, כאשר מדד הבסיס הוא המדד אשר פורסם בחודש ההשקעה. האיגרת נפרעת ב-12 תשלומים שנתיים החל מהשנה התשיעית.
- איגרות חוב בריבית משתנה: איגרת ל-17 שנה הנושאת ריבית צמודה למדד המחירים לצרכן כאשר מדד הבסיס הוא המדד המתייחס לחודש ההשקעה. האיגרת נפרעת ב-12 תשלומים שנתיים החל מהשנה השישית. הריבית על איגרת זו נקבעת על פי מועד ההנפקה בשיטה שהוסכמה עם משרד האוצר והיא מותאמת לריבית על איגרות חוב, המונפקות על ידי הממשלה באותו חודש. שיעור הריבית הממוצעת לשנת 2020 הינו 0.52% (שנה קודמת 0.03%-).
- איגרות החוב מוצגות לפי שיטת השווי ההוגן. המודל שיושם לצורך הערכת השווי ההוגן הוא מודל היוון תזרימי מזומנים לפי וקטור ריביות של איגרות תלוש אפס (Zero Coupon).

- יתרת איגרות החוב לפי שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2020 הינה 283,567 מיליוני ש"ח, מזה סך של 21,574 מיליוני ש"ח הינו חלות שוטפת של אג"ח הצפויים להיפרע במהלך שנת 2021 (שנה קודמת - 303,448 מיליוני ש"ח, מזה סך של 21,888 מיליוני ש"ח שהוצגו בחלות שוטפת).
 - בשנת 2020 הוחזרו להשקעה 1.3 מיליארד ש"ח (לעומת פירעון של כ- 21.5 מיליארד ש"ח קרן ריבית והצמדה בשנת 2020), זאת לאור הצורך להתמודד עם קיטון בהכנסות וגידול משמעותי בתשלומי הגמלאות, בעיקר גמלת אבטלה, וגם לצורך גידול בנזילות בשל אי הוודאות ששררה בנושאים אלו במהלך התקופה.
 - יתרת איגרות החוב לפי עלות מתואמת ליום 31 בדצמבר 2020 הינה 215,607 מיליוני ש"ח (שנה קודמת - 229,271 מיליוני ש"ח).
- במסגרת מתווה לחיזוק האיתנות הפיננסית של המוסד לביטוח לאומי ועצמאות תפקודו, הודיע הביטוח הלאומי בתאריך 12 בספטמבר 2018 לממשלת ישראל ולמשרד האוצר, על אי חידושו של הסכם השקעות העודפים עם ממשלת ישראל, החל מיום 1 בינואר 2019, במטרה לקבל לידינו את כספי הביטוח הלאומי ולהשקיע את העודפים המצטברים באופן עצמאי, להלן "הסכם השקעת העודפים".
- בהתאם לבקשת משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר, נחתם ביום 6 בינואר 2019 הסכם בין הביטוח הלאומי לבין נציגי הממשלה, לפיו חודש הסכם השקעת העודפים של הביטוח לאומי בכפוף למספר שינויים ובתנאים כדלקמן:
- משרד האוצר התחייב לא להפחית במהלך שנת 2019 את הריבית על איגרות החוב, בגין עודפי הביטוח הלאומי המושקעים בידיו.
 - ככל שההוצאות השוטפות וההתחייבויות על פי דין של המוסד לביטוח לאומי לשנת 2019 יעלו על האומדן הצפוי של האמור לשנת 2019, הביטוח הלאומי יהיה ראשי להשתמש בתקבולי האג"ח לצורך כיסויין.
 - החל מיום 1 למרץ 2019 הביטוח הלאומי יהיה ראשי להודיע בכל עת על ביטול ההסכם להשקעת העודפים, וזאת בהודעה מוקדמת של לא פחות מחודשיים ימים.
 - צוות מו"מ בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה ובהשתתפות מנכ"ל הביטוח לאומי, ראש המועצה הלאומית לכלכלה, מנכ"ל משרד הרווחה והשירותים החברתיים, הממונה על התקציבים במשרד האוצר והחשב הכללי, ידון בנושאי האיתנות הפיננסית של הביטוח הלאומי ועצמאות תפקודו, בהתאם לבקשות שהועברו על ידי הביטוח הלאומי.
- הביטוח הלאומי הודיע על ביטול ההסכם ביום 15 ביולי 2019, משרד האוצר התנגד להודעת ביטול ההסכם העודפים בין הביטוח הלאומי לממשלת ישראל ופנה למשרד המשפטים, וזה האחרון הביע עמדתו לפיה, לאותה עת, ביטול ההסכם העודפים בין הביטוח הלאומי לממשלת ישראל טרם נכנס לתוקפו, ולפיכך ההסכם בתוקף, אולם הביטוח הלאומי נחרץ בדעתו כי ביטול ההסכם בתוקף.
- מדידת ההתחייבות בגין קרנות הביטוח והשקעות באיגרות חוב לפי שיטת השווי ההוגן:**
- מדידה חשבונאית -** בהתאם לחשבונאות קיים מדרג מסוים ביחס למקורות המידע המורכב משלוש רמות המבוססות על נתוני שוק נצפים לעומת הערכות סובייקטיביות של הישות המדווחת:
- רמה 1 - מחירים מצוטטים בשוק פעיל של נכסים והתחייבויות זהים.
 - רמה 2 - אין שוק פעיל, אך קיים מכשיר שמאוד דומה לו בשוק פעיל.
 - רמה 3 - נתונים שאינם נצפים בשוק - החישוב מתבצע בהתאם למודלים.
- מאחר והמוסד לביטוח לאומי משקיע את יתרות המזומנים שלו באיגרות חוב שאינן סחירות ושאינן להן שוק

פעיל, החישוב מבוצע ע"פ רמה 3. המודל אשר יושם לצורך הערכת השווי הוא מודל היוון תזרימי המזומנים בוקטור ריבית. ומאחר והשקעות הביטוח הלאומי באיגרות חוב מיועדות, מהוות חלק ממקור ההכנסה לכיסוי קרנות הביטוח הוצגו אף הן לפי שיטת השווי ההוגן ובאותה ריבית. מדידת השקעותיו באיגרות חוב והתחייבויות המוסד לביטוח לאומי על פי אותו בסיס מביא ל"הקבלה חשבונאית" נאותה ולהצגה רלוונטית. כמו כן, ההצגה החשבונאית כאמור עולה בקנה אחד עם הוראות התקינה הבינלאומית.

נכסים בלתי מוחשיים - פרויקט תבל:

המוסד לביטוח לאומי אישר וממש את פרויקט תבל, פרויקט לחידוש מערכות המידע של הביטוח הלאומי אשר מטרתו להסיר חסמים טכנולוגיים ותהליכיים ולאפשר לביטוח לאומי לממש את ייעודו בצורה מיטבית לרווחת מבטחיו.

הפרויקט החל בשנת 2010. הפרויקט כולל הקמה של תשתיות טכנולוגיות ויישומיות חדשות, אשר תשמנה את דור העתיד של כלל מערכות הביטוח הלאומי.

מערך תבל מיועד לשרת את תהליכי העבודה הרבים והמגוונים המתבצעים בביטוח לאומי ואת כלל עובדי הביטוח הלאומי, תוך דגש על שיפור משמעותי בחוויית הלקוח הפונה לקבלת שירותים בביטוח לאומי. לאור ההיקפים הכספיים המשמעותיים שהושקעו בפרויקט ודחייה במועדי העלייה לאוויר של חלק מהמודלים, נעשתה בשנת 2017 בחינה מקיפה של העקרונות ושל הכלים שפותחו. לאחר בחינה זו נתקבלו החלטות לעניין המשך הפרויקט ומימוש ההשקעות שנעשו ועוד יעשו, כל זאת תוך חיזוק ושיפור הבקורות והפיקוח השוטף על התכולות שמתקבלות, על לוחות הזמנים שנקבעו ועל ההוצאה התקציבית שאושרה.

במהלך 2018-2020 נפרסה מערכת נכות כללית ושירותים מיוחדים ב-15 סניפים ו-2 מכונים, עבור תביעות חדשות בענף. צוות ההדרכה וההטמעה של המערכת מלווה את תהליך הפריסה. כמו כן, רוב החסמים הטכנולוגיים הוסרו והישימות הטכנית להשלמת הפיתוח של המערכת היא גבוהה. הפרויקט מתקצב עד סוף שנת 2021.

הביטוח הלאומי החל להפחית בשנת 2020 את המערכות הזמינות לשימוש. אומדן אורך החיים השימושיים נקבע ל-15 שנים בהתאם להערכות מנהלת הביטוח הלאומי.

קרנות הביטוח:

קרנות הביטוח הן אומדני התחייבויות של ענפי הביטוח בסוף שנת הדיווח כלפי המבטוחים, שלגביהם נוצרה עד יום המאזן עילה לזכאות לגמלה. קרנות הביטוח מתייחסות לענפים: אזרח ותיק ושארים, נכות כללית, נפגעי עבודה וסיעוד. הקרנות מבוססות על תחשיבים אקטואריים, על בסיס הנחות יסוד שנקבעו על ידי מנהלת הביטוח הלאומי.

חישוב ההתחייבות נערך על פי סכום הקצבה העומד לזכות המבטוח ביום המאזן, תוך התאמה לשינויים הצפויים בסכום הקצבה לפי החוק במועד החישוב, כגון למשל הפעילות הרשומות בחוק שיגדילו את הקצבה בעתיד.

קרנות הביטוח מוצגות לפי שיטת השווי ההוגן. שיעורי הריבית בהם נעשה שימוש בחישוב הערך הנוכחי של ההתחייבויות בגין קרנות הביטוח הינם וקטור ריביות של איגרות תלוש אפס (Zero Coupon) "סרת סיכון" וצמודות למדד שסופקו מדי שנה על ידי חברת "מרווח הוגן" בע"מ.

הגידול בהתחייבויות בגין קרנות הביטוח בשנת 2020 הסתכם ב-58,654 מיליוני ש"ח, לעומת גידול של

164,410 מיליוני ש"ח בשנה קודמת. ראה סעיף "שינוי בקרנות הביטוח" לעיל. ביוני 2020, בהתאם לדרישה בסעיף 24(ב) לחוק הביטוח הלאומי, פרסם הביטוח הלאומי דין וחשבון אקטוארי מלא (להלן: "הדוח המלא")¹. הדוח המלא מפורסם אחת לשלוש שנים ומטרתו העיקרית היא לבחון את הקיימות הפיננסית של הביטוח הלאומי. הדוח המלא מציג תחזית אקטוארית של התשלומים, התקבולים והקרן (האג"ח) של הביטוח הלאומי החל מיום 31.12.2016, ומבוסס על הנחות דמוגרפיות וכלכליות וכן על חוק הביטוח הלאומי נכון ליום 31.12.2019. על פי הדוח המלא, בשנת 2044 צפויה יתרת ההשקעה באג"ח המדינה להתרוקן וללא מימון נוסף לא יוכל הביטוח הלאומי לשלם את מלוא התחייבויותיו על פי החוק.

נכון למועד פרסום הדוח המלא הייתה אי וודאות רבה לגבי השלכות התפרצות נגיף הקורונה על מצבו האקטוארי של הביטוח הלאומי. התקבלה החלטה לא לזרז ולא לכלול אומדן לגבי השלכות הנגיף על תוצאות התחזית האקטוארית בדוח שעמד להתפרסם, אלא לחכות עד שהתמונה תתבהר יותר ויהיה אפשר לכלול את הנושא בצורה סבירה בדוח המלא הבא.

בדצמבר 2020, האקטואר הציג לוועדת הכספים של הביטוח הלאומי, ניתוח ראשוני שבדק את השפעת הנגיף על תוצאות התחזית האקטוארית בדוח המלא. הניתוח הראשוני התבסס על אומדן ליתרת האג"חים של הביטוח הלאומי ליום 31.12.2020, ואומדנים לתקבולים ותשלומים לשנת 2021 בהתאם לתרחיש האופטימי של מינהל המחקר והתכנון (נכון ליום 10.12.2020). בתרחיש אופטימי זה הונח כי הנגיף ישפיע על תשלומי ותקבולי הביטוח הלאומי במשך שנת 2021 בלבד, ומשנת 2022 המשק יחזור למצבו לפני הנגיף. יודגש כי יכול להיות מצב שבו הקורונה תשפיע על תשלומי ותקבולי הביטוח הלאומי גם לאחר 2021, וזאת עד שהמשק יחזור בהדרגה לשגרה. מהניתוח הראשוני הנ"ל עולה כי התאפסות הקרן תוקדם בכשנה וחצי, מאמצע 2044 לתחילת 2043 כולל השפעת הנגיף לפי התרחיש האופטימי.

התייחסות המינהלה לדוח האקטוארי המלא:

בשונה מחישובים אלה הגרעון בהון המוצג בדוחות הכספיים כולל אומדנים להתחייבויות לתשלום רק של קצבאות מסוימות ותקבולים קיימים של דמי ביטוח, אך הוא לא כולל התחייבות בגין תשלומי אותן קצבאות שלגביהן לא נוצרה עד יום המאזן עילה לשלמן ולא תקבולי דמי ביטוח צפויים. הוא גם לא כולל הכנסות עתידיות מהשתתפות הממשלה (סעיף 32), שיבוב וריבית הצפויות בעתיד.

מכאן שתמונת המצב המוצגת בדוח הכספי, שנעשה על פי כללי חשבונאות וההנחות כאמור שונה בהשוואה לדוח המלא. כמו כן, כאמור קרנות הביטוח שמוצגות בדוח הכספי מחושבות בגין ארבעה ענפים בלבד וזאת בשונה מהדוח המלא, המרחיב ומציג תמונה מלאה של מחויבות הביטוח הלאומי לטווח ארוך בגין כל הגמלאות וגם כולל אוכלוסייה שעדיין אינה זכאית לגמלה במועד הדוח המלא ואוכלוסייה שצפויה להיוולד בתקופת התחזית ותהיה זכאית לגמלאות בעתיד. בנוסף, הדוח המלא כולל, בין היתר, הכנסות עתידיות מתקבולי דמי ביטוח ממבוטחים שכבר נולדו ויצטרפו בעתיד ואף ממבוטחים פוטנציאליים שיוולדו במהלך תקופת התחזית ויגיעו לגיל תשלום דמי ביטוח, ואת השפעת ההגדלה בתקבולי דמי ביטוח כתוצאה מהעלייה הצפויה בעתיד בהכנסות מעבודה של המבוטחים הקיימים והעתידים.

במסגרת הדוח המלא מוצגת התפתחות בתזרים של התקבולים והתשלומים של הביטוח הלאומי על פני השנים. עודף או גרעון בתזרים זה מחושב כהפרש בין התקבולים השוטפים - דמי ביטוח, השתתפות האוצר, הכנסות משיבוב וריבית על נכסי הביטוח הלאומי (אגרות חוב של ממשלת ישראל, להלן - "אג"ח מדינה") לבין התשלומים השוטפים - תשלומי קצבאות והוצאות מינהל (שכר עבודה, הנהלה וכלליות ועוד). עיקרי מסקנות הדוח המלא שפורסם ביוני 2020 הם שבהינתן מערכת הכללים לגבי התקבולים והתשלומים כפי שמוגדרים בחוק, ובהתאם לתחזיות שינויים באוכלוסייה ובשכר, הביטוח הלאומי לא יוכל לעמוד במלוא התחייבויותיו בעוד כ-25 שנה, מבלי לנקוט צעדים מתקנים.

על פי הדוח המלא, החל משנת 2027 התשלומים צפויים להיות לראשונה גבוהים מהתקבולים, ומשנה זו ואילך הביטוח הלאומי יצטרך להשלים את תשלומי ההתחייבות מפירעונות אג"ח מדינה, עד שבשנת 2044 צפויה יתרת ההשקעה באג"ח המדינה להתרוקן וללא מימון נוסף לא יוכל הביטוח הלאומי לשלם את מלוא התחייבויותיו על פי החוק. מניתוח ראשוני שהאקטואר בצע בדצמבר 2020, עולה כי התאפסות הקרן תוקדם בכשנה וחצי לתחילת 2043 כולל השפעת נגיף הקורונה לפי התרחיש האופטימי, כאמור. תהליך כזה של התרוקנות יתרות הרזרבה, צפוי לערער את אמון ציבור המבוטחים לגבי עתיד זכויותיהם ולדרבן את קובעי המדיניות לעשות מעשה הרבה לפני התרוקנות הקופה, היות שהתרוקנות כזאת צפויה להתרחש בתהליך משברי.

כמו כן, הדוח המלא מציג את ההשפעה ההולכת וגדלה של הגרעון התזרימי שיווצר בתקציב המדינה, גם במצב בו עודפי הגביה מועברים לאוצר, בהיעדר צעדים מתקנים.

בהיעדר טיפול בגרעון האקטוארי באופן רציונלי (העלאת גיל הזכאות לקצבת אזרח ותיק לנוכח הגידול בתוחלת החיים ובצוק העיתים העלאה מידתית של דמי הביטוח) ההשפעה של הגרעון התזרימי שיווצר, על תשלומי האוצר הנדרשים לכיסוי התחייבות הביטוח הלאומי, באמצעות ההלוואות שהביטוח הלאומי הפקיד ברשותו, תלך ותגדל. לכאורה קיצוץ קצבאות, שנוגד את עקרון ההסתמכות הביטוחית והביטוח הלאומי מתנגד לו בהיבטים הציבורי והחברתי כאחד, גם מהווה פתרון לצמצום הגרעון האקטוארי. בהקשר זה יש לזכור שרמת הקצבאות בישראל נמצאת בקצה הנמוך בכל ההשוואות מול מדינות ה-OECD.

בהיעדר תכנית מושכלת הביטוח הלאומי יידרש לממן את הוצאותיו מריבית ו/או מפירעונות אג"ח מדינה שהוא מקבל מהאוצר. מאחר ובשנים אלו, ככל שתגבש הסכמה בדבר העברת עודפי הגביה לתקציב

המדינה, הסכומים יצטמצמו ולכן צפוי להיווצר עומס ניכר על תקציב המדינה. בהמשך האוצר אף יידרש למימון נוסף על תשלומיו השוטפים לביטוח לאומי בהתאם להוראות החוק הקיימות (סעיף 32), כך שהביטוח הלאומי יוכל לעמוד בהתחייבויותיו על פי החוק. למצב משברי זה יש פתרונות שונים וסבירים שמוצעים על ידי הביטוח הלאומי. יחד עם זאת, ככל שלא יתקבלו החלטות שייתנו מענה לחישובים האקטואריים, כך האי-וודאות לגבי מעמדו העצמאי של הביטוח הלאומי גדלה והסיכון לאיתנות הפיננסית ימשיך ויגדל. בנוסף, האיתנות החברתית בסיכון הולך וגדל עם היעדר העצמאות מאחר שככל שלא ינקטו הצעדים המחויבים, בסופו של דבר עלולים לקצץ בקצבאות הנמוכות בלאו הכי, דבר שיפגע באיתנות החברתית.

ה. אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח

א. בעקבות התפרצות נגיף הקורונה נקבעו מספר הוראות לשעת חירום העשויות להשפיע על פעילות הביטוח הלאומי בשנים הבאות. להלן פרוט עיקרי הוראות השעה וההסכמים שנחתמו עם משרד האוצר שפורסמו עד למועד אישור הדוח הכספי והשפעתם:

1. אבטלה

מענק עידוד חזרה לעבודה משולם למי שחזר לעבודה בשכר הנמוך משכרו טרם האבטלה כך שההכנסה מעבודה וממענק גבוהה יותר מדמי האבטלה. המענק משולם בעד 4 חודשי עבודה לכל היותר. הביטוח הלאומי ישופה על ידי האוצר בגין סכום המענק. עלות המענק מינואר עד מאי 2021 כ- 13 מיליוני ש"ח.

2. אזרח ותיק

הוארך תשלום מענק הסתגלות מיוחד לבני 67 ויותר שעבודתם הופסקה ואין להם פנסיה או שסכום הפנסיה קטן מ- 5,000 ש"ח. בגין סכומים אלו הביטוח הלאומי יקבל שיפוי מהאוצר. אומדן עלות המענק מינואר עד יוני 2021 כ- 550 מיליוני ש"ח.

3. אמהות

א. דמי לידה ליולדת שהיתה זכאית לדמי אבטלה עד ליום הלידה ואינה זכאית לדמי לידה.
ב. תשלום מיוחד ליולדת - תשלום ליולדת שקיבלה דמי אבטלה לפני הלידה ואינה זכאית לדמי לידה מלאים כיוון שלא צברה תקופת אכשרה או שצברה תקופת אכשרה חלקית. עלות מינואר עד אפריל 2021: כ- 52 מיליוני ש"ח (כולל תשלומים עבור תקופות ב-2020).

4. דמי בידוד

בתאריך 19.1.21 אושרה הצעת חוק אשר הגדירה את החזרי התשלום למעסיקים עבור עובדים שנעדרו מעבודתם בשל שהיה בבידוד, וקבעה כי על המעסיקים להגיש תביעה מקוונת לביטוח הלאומי לקבלת שיפוי דמי הבידוד עבור השכר ששילמו לעובדיהם הנמצאים בבידוד. על פי החוק המעסיקים ישופו עבור תקופות בידוד החל מתאריך 1.10.2020 ועד ה- 31.3.2021 עם אופציה להארכת התקופה (בהוראת שר האוצר). בשל הבחירות האחרונות לכנסת הוארכה תקופת השיפוי באופן אוטומטי עד 30.6.2021. החל מה- 07.02.2021 ניתן היה להגיש בקשה לשיפוי דמי הבידוד על ידי המעסיק או המייצג. משרד האוצר ישפה את הביטוח הלאומי בגין כל הוצאה שהוציא לצורך ביצוע חוק זה. אומדן עלות במיצי מלא (מינואר 2021) כ- 720 מיליוני ש"ח.

5. המשך הקלות בתנאי הזכאות בגמלאות

הארכה אוטומטית של זכאויות זמניות שהסתיימו בגמלאות שונות, הקלות במבחני הכנסות, הקלות בהתייצבות בשרות התעסוקה, קבלת גמלת סיעוד בכסף בהיעדר שירותים זמינים, שינוי חישוב דמי לידה לעובדת עצמאית. לא ניתן להעריך את העלות הנובעת משינויים אלה.

6. נכויות

הוחלט להמשיך את תשלום המענקים של חלק קצבת נכות ששולמו בשנת 2020 גם בשני הרבעונים הראשונים של שנת 2021 ולפי אותם תנאים. התשלומים הם עבור זכאי קצבאות

נכות כללית, השלמה

לנכות בקצבת אזרח ותיק, שר"מ וילד נכה. הביטוח הלאומי יקבל שיפוי ממוסד האוצר עד לסך של 1,569 מיליוני ש"ח עבור המענקים.

אומדן יתרת העלות למחצית הראשונה של שנת 2021 כ- 562 מיליוני ש"ח.

ב. קיימים מספר תיקוני חקיקה שנחקקו בשנים קודמות, ביניהם חוק ההסדרים לשנת 2019, העשויים להשפיע על תקציב הביטוח הלאומי, בשנת הכספים 2021 ובשנים הבאות.

להלן פרוט תיקוני החקיקה ואירועים העיקריים לאחר תאריך המאזן ואומדן מנהלת הביטוח הלאומי על פעילותו:

(1) גבייה ודמי ביטוח

תיקון שיעור השתתפות אוצר בסעיף 32(א):

במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2019 תוקן סעיף 32 לחוק הביטוח הלאומי, כך ששיעור הקצבת משרד האוצר באחוזים מתקבולי הביטוח הלאומי בכל שנת כספים, לפי ענפי ביטוח (הקבועים בלוח י' לחוק), יהיה כדלהלן:

אומדן הגידול במונחים כספיים במיליוני ש"ח:

שנים 2021-2023 - 40 לכל שנה.

שנת 2024 ואילך - 515 כל שנה.

(2) פטור מתשלום דמי ביטוח בגין עובד בחל"ת

בתאריך 16.3.21 תוקן חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 224 והוראת שעה) ונקבע כי מעסיק יהא פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי (ודמי ביטוח בריאות) בחודשים בהם שהה עובדו בחל"ת וזאת בתקופה הקובעת (בין חודשים 4.2020-4.2021). שר האוצר רשאי להאריך בצו את התקופה הקובעת עד לחודש 6.2021.

משרד האוצר ישפה את הביטוח הלאומי בעבור אי גביית דמי הביטוח כאמור. אומדן התוספת הינו של כ- 500 מיליוני ש"ח בשנת 2021.

(3) הסדרת השיבוב בפיצויי תאונות דרכים בחוק

נקבע בחוק כי בכל הקשור לתביעות לפי חוק הפיצויים יחול הסדר התחשבות כולל שבמסגרתו יועבר מידי שנה מחברות הביטוח סכום קבוע שייקבע בתקנות על ידי שר האוצר. כמו כן, נקבע כי לגבי תאונות דרכים שהתרחשו לאחר 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2018 ואשר טרם הוגשה לגביהן תביעה או דרישה לביטוח הלאומי, יקבע סכום כולל חד פעמי שיש להעביר לביטוח הלאומי שיוסדר בתקנות. עד לפרסום הדוח הכספי לא חוקקו התקנות הנדרשות ליישום חוק זה. לאור זאת, ועל מנת שלא להיכנס להתיישנות ובהסכמה עם משרד האוצר וחברות הביטוח, החל משנת 2020 הוצאו חיובים פרטניים על שנים 2014 ו- 2015 והוסכם כי ככל ויקבע סכום גלובלי כאמור בחוק, יקוזזו ממנו הסכומים ששולמו על ידי חברות הביטוח בגין שנים אלו.

(4) גמלאות

גמלת סיעוד

שינוי ברמות גמלת הסיעוד - קביעת 6 רמות סיעוד במקום 3 רמות הקיימות כיום, שיוחלו בשלוש פעימות: נובמבר 2018, ינואר 2020 וינואר 2021.

תוספת העלות המשוערת בשנת 2021 - 2.2 מיליארדי ש"ח.

ג. מבצע "שומר החומות"

בעקבות ההסלמה במצב הביטחוני, שכללה הפרות סדר ברחבי הארץ וירי רקטות מרצועת עזה

לאזור הדרום, ביום 10 במאי 2021 פתח צה"ל במבצע "שומר החומות". בעקבות זאת הוכרז מצב מיוחד בעורף ונקבעו מגבלות התקהלות של עד 10 אנשים בשטח פתוח ועד 100 אנשים במרחב סגור באזורים הנמצאים בטווח של עד 80 קילומטר מרצועת עזה. לאירועים הנ"ל, תהיה השפעה בשנת 2021 על תשלומי קצבאות בעיקר בגין נפגעי פעולות איבה, הממומנות במלואן על ידי משרד האוצר. נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, אין ביכולת הביטוח הלאומי להעריך ולכמת באופן מהימן את ההשפעה הכספית על תשלומי קצבאות אלו.

1. פעילות עבור אחרים

דמי ביטוח בריאות:

ב-1 בינואר 1995 נכנס לתוקף חוק ביטוח בריאות ממלכתי. ממועד תחולת החוק מנועות קופות החולים לגבות דמי ביטוח לכיסוי סל הבריאות. על פי סעיף 15 לחוק הבריאות גובה הביטוח הלאומי מהמבוטחים דמי ביטוח בריאות בדרך שבה הוא גובה דמי ביטוח לאומי מהעובדים השכירים והלא שכירים, ואילו ממקבלי הגמלאות גובה הביטוח הלאומי את דמי ביטוח הבריאות ישירות מהקצבה. כמו כן, השלמת מימון סל הבריאות מועברת אף היא משרד הבריאות לביטוח לאומי.

הביטוח הלאומי מחלק את כספי דמי ביטוח הבריאות שגבה יחד עם כספי השלמת הסל לקופות החולים על פי נוסחת הקפיטציה (נוסחת החלוקה) שנקבעה בחוק הבריאות. **השתתפות בהוצאות מינהל:**

על פי הוראות סעיף 15(ג) לחוק הבריאות, נושאות קופות החולים בחלק יחסי מהוצאות הנהלה וכלליות בשיעור שנקבע בתקנות ביטוח בריאות ממלכתי (הוצאות הביטוח הלאומי), התשנ"ה - 1995. השתתפות קופות החולים מוגבלת לתקרה של 0.5% מתקבולי דמי ביטוח בריאות (לא כולל הוצאות שמיוחסות באופן ישיר).

השתתפות קופות החולים בשנת 2020 בהוצאות הביטוח הלאומי הסתכמו ב- 126.4 מיליוני ש"ח (שנת 2019 - 127.3 מיליוני ש"ח).

להלן נתוני גביית דמי ביטוח בריאות (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2019	2020	גביית דמי ביטוח בריאות
(2.7)	20,571	20,015	מעסיקים
(6.6)	2,700	2,521	לא שכירים
25.1	2,189	2,738	גבייה ממקבלי גמלאות
50.0	4	6	סעיף 58
(0.7)	25,464	25,280	סה"כ לפני ניכויים
3.4	(4,911)	(5,078)	ניכויים על פי חוק
(1.7)	20,553	20,202	סה"כ דמי ביטוח בריאות

השלמת סל וקרן לנפגעי תאונות (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2019	2020	
8.8	26,580	28,924	השלמת סל - שנה שוטפת
(0.8)	502	498	קרן לפצועי נפגעי תאונות
8.6	27,082	29,422	סה"כ להעברה לקופות

תשלומי גמלאות מכח סעיף 9 לחוק, הסכמים וחוקים שונים:

הביטוח הלאומי מבצע תשלומי קצבאות שאינן נכללות בחוק הביטוח הלאומי. תשלומים אלו ממומנים על ידי אוצר המדינה ומשרד הבטחון. קצבאות אלה אינן נחשבות כגמלאות גבייתיות ועל כן לא מופיעות כהוצאה בדוחות על הביצוע הכספי.

על פי הוראות סעיף 9(ב) לחוק נושאת הממשלה בחלק יחסי מהוצאות המינהל שהיו בפועל, כאשר סכום

זה נאמד על יסוד חלוקת ההוצאות המנהליות לכל ענפי הביטוח. על פי שיעור ההשתתפות מחוייבת הממשלה בהוצאות שיש למוסד על בסיס מצטבר. תשלומי גמלאות שבמימון משרד האוצר (במיליוני ש"ח):

גמלה	2020	2019	שינוי ב %
הבטחת הכנסה	2,222	2,004	10.9
השלמת הכנסה אזרח ותיק ושארים	2,113	2,093	1.0
אזרח ותיק ושארים מיוחדות	1,713	1,812	(5.5)
קצבת ניידות	1,526	1,512	0.9
מענק חלף הגדלת קצבת נכות	1,040	-	-
נפגעי פעולות איבה	540	531	1.7
מענקי לימודים למשפחות חד-הוריות	442	390	13.3
פוליו	178	175	1.7
מזונות	111	159	(30.2)
פיצויים לנפגעי הקרנות	143	151	(5.3)
אסירי ציון וחסידים אומות עולם	37	35	5.7
אחרים ושונות	57	55	3.6
סה"כ	10,122	8,917	13.5

תשלומים בגין הקלות באבטלה ומענקי קורונה במימון האוצר (במיליוני ש"ח):

גמלה	2020	2019
הקלות באבטלה	7,926	-
מענק לכל אזרח	6,650	-
מענק חד פעמי - אפריל 2020 (פסח)	2,371	-
מענק לבני +67	835	-
מענק אבטלה ממושכת	811	-
אחרים	16	-
סה"כ	18,609	-

הקלות באבטלה

בעקבות משבר הקורונה, ניתנו הקלות למקבלי גמלת אבטלה עבור מי שפוטר או שמעסיקו הוציא אותו לחל"ת במהלך התקופה מ-1.3.2020 עד 30.6.2021. במסגרת זו נקבע כי מי שנגמרו לו ימי האבטלה מ-1.3.20 ואילך - ימשיך לקבל דמי אבטלה באופן אוטומטי עד 30.6.21, כל עוד יהיה מובטל, ולא בהתאם לזכאות הרגילה על פי חוק, המתחשבת בהתאם לגיל ומספר התלויים. כמו כן, קוצרה תקופת ההכשרה לתקופת אכשרה של לפחות 6 חודשי עבודה מתוך 18 החודשים האחרונים שקדמו ליום הרישום בשירות התעסוקה במקום 12 חודשים מתוך 18 החודשים האחרונים בהתאם לזכאות הרגילה על פי חוק. בנוסף, בוטלה הפחתה של דמי אבטלה מהיום ה-126, בוטלה הפחתת שיעור דמי האבטלה למובטל הנמצא בהכשרה מקצועית ועוד.

מענק לכל אזרח

בחוק התכנית לסיוע כלכלי (נגיף הקורונה החדש- מענק חד פעמי) נקבע מענק לכל תושבי ישראל בסך 750 ש"ח בהתאם לכללים שנקבעו בחוק וכן מענק בסך 500 ש"ח עבור כל אחד מ- 4 הילדים הראשונים ומענק בסך 300 ש"ח מהילד ה- 5 ומעלה. לבעלי קצבאות מסוימות נקבע מענק כפול בסך 1,500 ש"ח. המענק שולם בעיקר במהלך אוגוסט 2020 ישירות לחשבונות הבנק של המבוטחים.

מענק חד פעמי אפריל 2020 (פסח)

בהתאם להסכם בין ממשלת ישראל והביטוח הלאומי מיום 7 באפריל 2020, ניתן מענק בסך 500 ש"ח בעד כל ילד, עד הילד הרביעי, וכן לאזרחים ותיקים, מקבלי קצבת נכות, הבטחת הכנסה ומקבלי קצבת מזונות, והכל בהתאם לכללים ובתנאים שנקבעו בהסכם. המענקים שולמו במהלך חודש אפריל 2020.

מענק לבני 67 +

לבני 67 ומעלה, הוחלט לשלם מענק הסתגלות, במידה ועבודתם הופסקה או שהוצאו לחל"ת החל מיום 1.3.2020 ועד לסוף יוני 2021 בתנאים שנקבעו.

מענק אבטלה ממושכת

בנוסף, בנובמבר 2020 נחתם הסכם בין הביטוח הלאומי לבין משרד האוצר לתשלום מענק בשל תקופת אבטלה ממושכת (מעל 100 ימים) למובטלים שעמדו בתנאים כפי שנקבע בהסכם לרבות מי שהגיע לגיל 67 ומעלה וקיבל מענק הסתגלות.

תשלומי גמלאות שבמימון משרד הבטחון (במיליוני ש"ח):

גמלה	2020	2019	שינוי ב %
תגמולי מילואים	1,041	1,162	(10.4)
אבטלה למשחררי צבא קבע	148	37	300.0
גמלאות לנפגעי כוחות הביטחון (ועדת גורן)	59	22	168.2
דמי לידה לחיילות משוחררות	1	1	-
סה"כ	1,249	1,222	2.2

הנהלת הביטוח הלאומי מביעה את הערכתה לעבודתם של עובדי המוסד לביטוח לאומי המשתקפת בדוח זה.